

Zimski začetek – poletni konec

Vreme in razmere v gorah v meteorološki pomladi 2009

✍ Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Med prvomajskimi prazniki je bilo snega na kaninskem smučišču več kot dovolj. FOTO: GREGOR VERTAČNIK

Medtem ko berete te vrstice, morda ste celo med tistimi (ne)srečniki, ki počnejo to nekje v borovi senci blizu slanega (a v glavnem zasoljenega) okolja, smo že skoraj na polovici meteorološkega poletja. Toliko bolje, če počnete to nekje višje, na redkejšem gorskem zraku, a začetek poletja nikakor ni bil naklonjen ne prvim ne drugim. Temperatura morske vode konec letošnjega junija še ni dosegla tiste, ki smo jo imeli že na začetku zadnje majske dekade, zato je bila »slanica« na začetku šolskih počitnic precej bolj primerna za spuščanje ladjic kot pa za namakanje dopusta željnih teles.

Mi pa bomo kot po navadi spet pogrevali staro juho, natančneje: obudili spomin na letošnje spomladansko vreme. Tega sta v gorah zaznamovali neizmerna belina in občasna gorkota. Široke nasmeha na usta številnih turnih smučarjev je privabil že povsem zimski začetek sušca – prvega

spomladanskega meseca. V nadaljevanju je prihajal sneg v valovih (a takrat z veliko žlico), med katerimi se je našlo dovolj časa za planinske podvige prav povsod in za vsakogar. Letošnja turnosmučarska sezona bo med ljubitelji te gorniške dejavnosti gotovo zapisana z zlatimi črkami, saj se je zavlekla tudi v prvi mesec meteorološkega poletja. Na številnih snežiščih pa še dlje! Le slabega vremena v času prvomajskih praznikov ne gre preveč pogrevati ...

Prav snežišča bodo v marsičem zaznamovala letošnjo visoko planinsko sezono, saj jih bo na pretek. Zato nikar ne puščajte doma cepinov in derez, če se nameravate letos poleti povzpeti na katerega od naših najvišjih vršacev. Predvsem konec poletja bo postalo njihovo prečenje, najdlje vztrajajo tista na strminah, nič kaj prijetno in zelo nevarno opravilo. Če se jim torej ne boste mogli izogniti (prvi varnostni ukrep), pa le brž v roke prej omenjena pripomočka in, seveda kot vedno na zahtevnejših poteh, čelado na glavo! Zdaj ko smo opremljeni tako, kot se spodobi, pa si pogr(l)ejmo še spomladansko vremensko juho.

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova 1b, Ljubljana.

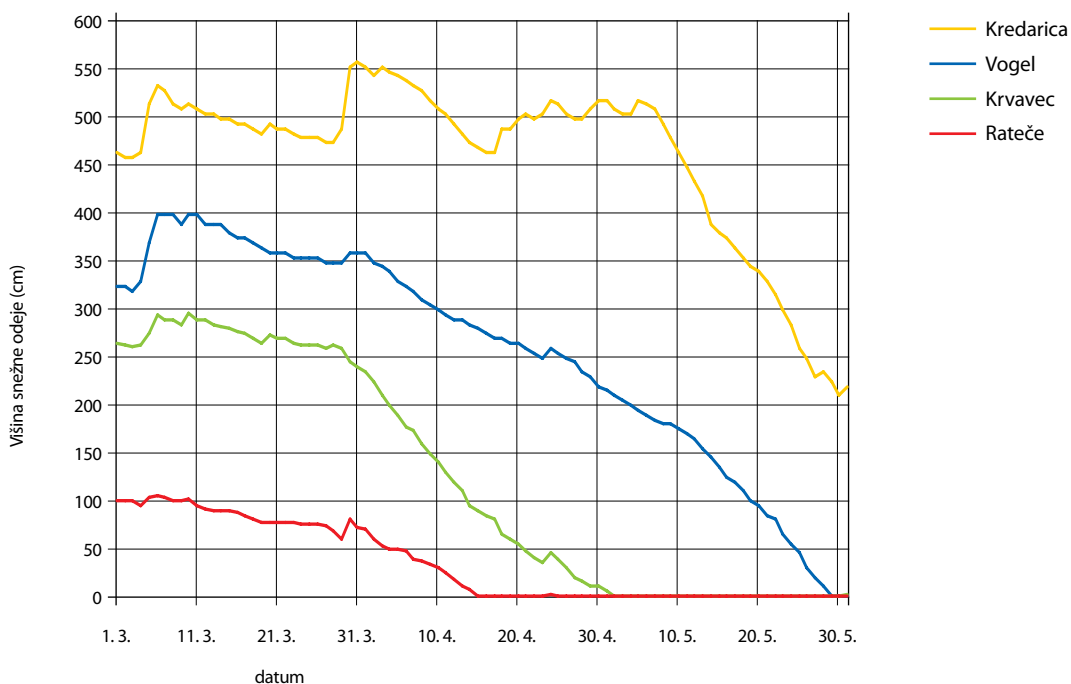
MARCA »MEGA« SNEŽNA POŠILJKA

Že v meteorološki zimi nadpovprečna višina snežne odeje v visokogorju in sredogorju se je v prvem mesecu meteorološke pomladi še odebela. Po nekaj pretoplih dneh je od 4. do 6. marca zima spet vzela vajeti v svoje roke. V gorah je zapadlo precej snega. 6. marca zjutraj so na Kredarici izmerili že 535, na Voglu 400 in na Krvavcu 295 centimetrov visoko snežno odejo. Ta se je ob deloma sončnem in večinoma suhem vremenu do konca meseca nekoliko sesedla. A bolj kot ne so zimske temperature uspešno preprečevale močnejšo odjugo. Ob koncu meseca je sledila nova »mega« snežna pošiljka, pri čemer je snežilo najmočnejše 29. in 30. marca, ko je

dobila Kredarica skoraj meter novega snega. V sredogorju in alpskih dolinah pa je večinoma deževalo. Marsikje v Julijcih in zahodnih predalpskih hribovih so bile padavine zelo obilne.

Z aprilom je prišla občutna otoplitev. Večji del prve polovice meseca je bil temperaturno zelo uravnotežen in tudi druga polovica meseca ni postregla z močnimi temperaturnimi odkloni. Zlasti od 5. do 15. aprila je bilo obilo sončnega vremena. V drugi polovici aprila pa je pogosto po malem deževalo, kar je aprilu rešilo čast meseca s pregovorno nestanovitnim vremenom. Nam pa »požrlo« nekaj dni, primernih za obisk narave. Sneg je v tem času na območju sredogorij in alpskih dolin

Slika: Potek višine skupnega snega na štirih meteoroloških postajah v meteorološki pomladi 2008

Preglednica: Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki pomladi 2008/09 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000 (Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje)

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	7,2	1,5	383	112
Planina pod Golico (970 m)	7,4	1,8	478	115
Vojsko (1067 m)	7,7	2,7	640	118
Vogel (1535 m)	4,7	2,2	709	107
Krvavec (1740 m)	3,2	1,9	364	117
Kredarica (2514 m)	-1,8	1,8	504	112

ves čas naglo kopnel. Na Krvavcu se je snežna odeja stanjšala za dobra dva metra (izginila pa ravno za 1. maj), na Voglu pa za poldrugi meter. Nič ne bi imeli proti, če bi imeli v prihodnjih letih opravka še s kakšnim podobnim aprilom ...

Muhasto vreme zadnjih aprilskih dni se je zavleklo tudi v prve majske. Oblaki so pogosto zastirali sonce in prinesli kar nekaj padavin, zato tudi temperature niso bile posebej visoke. V sredini prve majske dekade pa se je ob vse bolj sončnem vremenu vse bolj segrevalo. Dokaj visoke, že zgodnjepoletne temperature so vztrajale do 16. v mesecu, nato je še dodatno »zakurilo« vse do 26. maja. Tiste dni se je zdelo, kot da smo že sredi poletja, saj smo po nižinah zabeležili večdnevni niz vročih dni, morje ob slovenski obali pa se je segrelo na 24 °C. Sledila je nena(va)dna in močna ohladitev, saj so dnevne temperature padle za več kot 10 °C. Padavin ni bilo posebno veliko, a je visokogorje ob temperaturah okoli ničle pobelil svež sneg.

Planina Na kraju sredi marca 2009 FOTO: MIHA PAVŠEK

APRIL IN MAJ MED NAJTOPLEŠIMI V ZADNJIH 100 LETIH

Pogled v preglednico razkrije, da je bila minula pomlad, ki se je začela zimsko, končala pa poletno, glede na statistično primerljivo 30-letno obdobje znatno pretopla. Ponekod celo ena najtoplejših v zadnjih desetletjih. Marca so se temperature še gibale okoli pričakovanih vrednosti, april in maj pa sta bila med najtoplejšimi v zadnjih 100 letih. Marsikje je odklon presegel +3 °C, nekaj manj le v Zgornjem Posočju na račun tamkajšnje večje oblačnosti. Tudi padavine so bile podobno kot temperature neenakomerno razporejene.

Marca je zlasti ponekod v zahodnih predalpskih hribovjih ter v Julijskih Alpah padla dvakratna običajna količina padavin. April je bil ponekod presuh, maj pa, z izjemo Pohorja in Kozjaka, padavinsko sorazmerno skromen. Na Žagi pri Bovcu so namerili marca kar 414, maja pa le pičlih 61 milimetrov padavin. Skladno s padavinami smo bili marca malce prikrajšani za sončno vreme, aprila pa ni bilo večjih odstopanj. Za okrog tretjino preseženo trajanje sončnega obsevanja je le potrdilo poletni značaj zelo toplega maja.

Tudi tokrat bomo zaključili pregled z izbranimi vremenskimi ocvirki. Vsaj prvi del pomladi je v vzpetem svetu prav gotovo zaznamovala izjemno debela snežna odeja, ki je v zadnjih letih nikakor nismo vajeni. Najvišjo skupno višino snežne odeje (560 cm) so zabeležili na Kredarici zadnji dan marca; na Voglu so med 6. in 11. marcem namerili točno štiri, na Krvavcu pa 10. marca skoraj tri metre (297 cm) snega. O kakšnem hudem mrazu tokrat ne moremo govoriti, bolj pa so izstopale visoke majske temperature. Na Kredarici so 25. maja izmerili 14,4 °C, kar je nova najvišja pomladanska temperatura od začetka neprekinjenih meritev (1955). Nenavadno toplo je bilo tudi na Voglu (23,5 °C) ter na Vojskem in Planini pod Golico (27,5 °C). Padavinsko najbolj izdatno poslabšanje vremena je bilo ob koncu marca. V treh dneh se je na Žagi pri Bovcu nateklo 239, na Vojskem 237, na Voglu 234 in na Otlici nad Ajdovščino 209 milimetrov padavin.

MANJKALA OPOZORILA PRED NEVARNOSTJO PLAZOV

Precej drugače bodo pomnili minulo meteorološko pomlad pri tistih planinskih društvih, ki upravljajo s kočami v visokogorju ter skrbijo za tamkajšnje markirane planinske poti. Najkrajši

konec so tokrat potegnili Gorjanci, pisani z veliko začetnico. V mislih imamo člane PD Gorje, ki upravlja s kočo na Doliču (od leta 1998 ta ni več tržaška ...). Kočo je, najverjetneje na prehodu iz zimskega v spomladansko meteorološko trome-seče, podrl pršni snežni plaz. Natančneje: presekal na dvoje, in to prav na mestu, kjer sta se dotlej stikala starejši in novejši del koč. Prve ugotovitve kažejo, da na tej lokaciji v prihodnje ni moč zagotoviti popolne varnosti pred nadaljnjimi tovrstnimi naravnimi pojavi. Tudi druge planinske postojanke so utrpeli nekaj škode zaradi velikih količin snega oziroma prekomerne obtežbe.

V izjemno toplih obdobjih letošnjega marca in aprila smo lahko opazovali posledice obsežnih in zaradi najrazličnejših primesi »umazanih« talnih plazov. Teh je bilo veliko (najbolj opazen v Repovem kotu pod Planjavo), ker smo imeli zgoraj ogromno snega, pod katerega je kasneje »segla« močna spomladanska odjuga. Pri talnem

plazu je drsna ploskev kopna podlaga (tla), zato plazovina na svoji poti »z gore v dolino« pač trga, pobira in prenaša vse, kar ji stoji na poti. Barva in druge lastnosti plazovine na območju odlaganja so odvisne od značilnosti tal, debeline in vrste prsti, matične podlage ter najrazličnejših »ovir«, na katere naletijo snežne gmote med svojim gibanjem navzdol. Bolj kot slikovita podoba tovrstnih plazov bi nas moralo skrbeti, da so nas nekajkrat pristojni povsem pozabili opozoriti nanje. Čeprav bi lahko sklepali o povečani nevarnosti proženja snežnih plazov tudi s pomočjo lavinskih biltenov sosednjih dežel. Obe letošnji lavinski nesreči so povzročili prav snežni plazovi ob močni odjugi.

Še naprej je izredno zanimivo spremljanje podiranja oziroma umikanja ostenja slapu Čedca nad Jezerskim, saj je podorno gradivo pod slapom prekrilo snežne gmote, ki so se nagrmadile tekom letošnje snežne sezone. Sorazmerno globok pa je bil letos tudi Matkov škaf. Zgornji,

Tudi snežna »jog« goba ali miza na tej sliki je posledica letošnje hude zime. Snežni plaz, ki je podrl Tržaško kočo na Doliču, je razmetal po okolici tudi nekaj vzmetnic.
FOTO: MIHA PAVŠEK

Matkov škof nadpovprečnih razsežnosti sredi maja 2009
FOTO: MIHA PAVŠEK

ovalni obod škafa (ta se proti notranjosti zožuje) je meril sredi maja 10,5 (daljša stranica) oziroma 6,5 metra (krajša stranica). V prerezu lijakaste oblike izmerjena globina pa je bila – pri čemer se je voda že prebila do kopne podlage – kar od 18,5 do 21 metrov. Zaradi ostankov plazov bodo letos

gorski vodotoki precej bolj vodnati. Bolj veseli pa bomo številnih izvirov, ki ne bodo presahnili tako kmalu, kot se to zgodi po zelenih zimah ali zimah s podpovprečno snežno odejo. Tako, zdaj pa je že čas, da si oprtamo nahrbtnik, saj je vremenska napoved (končno!) spet dobra ...

POSODOBITEV IN NADGRADNJA SPLETNEGA PORTALA METEO.ARSO.GOV.SI

V državni meteorološki službi, ki deluje v okviru Agencije RS za okolje, na možnost nevarnih vremenskih dogodkov redno opozarjamo preko spletnih strani www.arslo.gov.si in predvsem vremenskega portala <http://meteo.arslo.gov.si>.

Pred letom dni smo za opozorila, ki jih posredujemo tudi v enotni evropski meteorološki opozorilni sistem MeteoAlarm (www.meteoalarm.si), začeli uporabljati poenoteno barvno lestvico za oceno stopnje vremenske ogroženosti.

V tem času smo javnosti prek spletnega portala državne meteorološke službe <http://meteo.arslo.gov.si> omogočili dostop do številnih novih vremenskih informacij.

Grafično vsebino smo nadgradili s tekstualnimi napovedmi in opozorili, informacijami o podnebnju, analizami preteklih večjih neurij ter agrometeorološko vsebino. Na voljo so modelske napovedi za območje Slovenije do 10 dni vnaprej ter za območje Evrope do 5 dni vnaprej. Uporabnikom je na voljo tudi brezplačni XML/RSS servis za samodejno spletno obveščanje z aktualnimi vremenskimi podatki in napovedmi.

Poleg vnaprejšnjih opozoril pred nevarnostjo vremenskih ujm je javnosti na voljo tudi produkt, ki na osnovi radarskih meritev v realnem času vrednoti verjetnost za trenutni pojav toče (<http://meteo.arslo.gov.si/met/sl/warning/hail/>). Pripravili smo tudi zasnovo portala za dostop z mobilnimi telefoni in napravami (<http://meteo.arslo.gov.si/pda/>), ki poskusno že deluje.

